

Licensjakten på en inavelsdrabbad och akut hotad vargstam fick ett stort antal av Sveriges forskare och auktoriteter inom ekologi, genetik och bevarandebiologi att gå ut i pressen och kritisera jakten kraftigt utifrån vetenskapliga grunder. Alla påpekar hur liten och hotad vargstammen är och vikten av i första hand genetisk förstärkning och bevarandeåtgärder. Här återges utdrag ur forskarnas framförda synpunkter.

Regeringen tog beslutet att vargstammen tillfälligt skulle "frysas" vid 210 vargar genom jakt, enligt den nya rovdjurspropositionen. Naturvårdsverket fick uppdraget att snabbutreda hur en sådan jakt skulle gå till och vad som krävdes för att vargstammens dåliga genetiska status skulle kunna förbättras.

Forskare vid vargsforskningsprojektet Skandulv, Lunds universitet och Stockholms universitet tillfrågades om underlag. I svaren från Skandulv och Lunds universitet var rekommendationerna minst två invandrare per fem år, ett populationsminimum för vargstammen på 200-300 individer, ett adaptivt synsätt och att man kan vänta fem år med eventuella stödåtgärder/inplantering av genetiskt friska vargar utifrån.

Stockholms Universitet rekommenderade omedelbara stödåtgärder eftersom vargstammen befinner sig i ett genetiskt akut läge, att det krävs fem-tio invandrare per fem år och ett minimum för vargstammen på 200 individer.

Regeringens beslut blev att vargstammen ska tillföras upp till 20 invandrarvargar före år 2015. Miljöminister Andreas Carlgren uttalade att vargstammens genetiska situation skulle förbättras genom licensjakt först och tillförsel av nya vargar i framtiden.

Den omfattande licensjakten som genomfördes i januari rörde upp en storm av kritik och även forskarvärlden stämde in i den. Den svenska forskareliten gick ut med flera gemensamma uttalanden i pressen.

HANS ELLEGREN, PROFESSOR i evolutionsbiologi vid Uppsala Universitet, gav sina synpunkter på vargjakten i en intervju i Sveriges Radio den 4 januari: "Ur en vetenskaplig synvinkel är dagens 200 djur alldeles för lite för att man ska ha en långsiktigt hållbar livskraftig vargstam. Så alla åtgärder som reducerar

antalet djur kommer att inverka negativt på vargstammen. [...] Men man kan väl tänka sig att 1000 djur skulle betraktas som en livskraftig stam. Nu förutsätter ju det att det finns en hög grad av genetisk variation från början, och så är inte fallet med den svenska vargstammen, som förmodligen bara består av tre djur från början. Nu har det kommit in ett par invandrare som fört in lite nytt blod, men den mängd nytt blod som skulle behöva komma in är av betydligt större omfattning."

Föreställningen om att skjuta bort inavlade individer avvisar Ellegren: "Då måste man i så fall först ha undersökt alla djur och satt någon sorts stämpel på dem. [...] Det är svårt att styra naturen på det sättet. Vi kan till exempel på laboratoriet mäta graden av variation, men vi kan inte säga om en viss individ är anlagsbärare för en sjukdom som man kanske ännu inte har karaktäriserat."

För att rädda vargstammen behövs två åtgärder ur ett strikt vetenskapligt perspektiv enligt Ellegren; "...att låta stammen växa så snabbt som möjligt så att den kommer upp i antal och se till att det kommer till nytt blod på ett eller annat sätt."

"Med den här jakten har man försämrat snarare än förbättrat läget."

LINDA LAIKRE, DOCENT i populationsgenetik vid Stockholms universitet framhöll de biologiska grunderna och varegens stora roll i ekosystemen i en debatt i TV4 den 20 januari. Om vargjakten uttryckte Laikre: "Det är helt fel åtgärd, anser jag, som man gjort nu. Det här är en väldigt starkt inavlad population. Läget är akut, lindrigt uttryckt, ur genetisk

synvinkel. Vi skulle inte drömma om att ens avla tamboskap med så här höga inavelskoefficienter som vi har i den här vargstammen. Vad den här stammen behöver i första hand är att öka i storlek och få in friska gener. Med den här jakten har man försämrat snarare än förbättrat läget. Det är en extremt allvarlig situation."

CLAES ANDRÉN, internationellt erkänd forskare, professor i bevarandebiologi och vetenskaplig ledare på Nordens Ark skriver så här på Nordens Arks hemsida:

"När det gäller minsta populationsstorlek som krävs för att på sikt vidmakthålla en gynnsam bevarandestatus, så varierar forskarnas rekommendationer från 500 till 2000 djur. Den av Riksdagen beslutade vargjakten uppgavs av miljöminister Andreas Carlgren vara ett led i ett långsiktigt bevarande av arten, men logiken i detta är svår att förstå. [...] Man har tillåtit jakt på ett akut utrotningshotat rovdjur i strid med forskarnas rekommendationer om minsta populationsstorlek som krävs för en livskraftig vargstam."

IDAGENS NYHETER den 27 januari gick åtta forskare vid Zoologiska institutionen Stockholms universitet, Linda Laikre, docent i populationsgenetik, Sven Jakobsson, fil dr i etologi, Nils Ryman, professor i populationsgenetik, Cecilia Kullberg, docent i etologi, Lena Larsson, fil dr i populationsgenetik, Tommy Radesäter, professor i etologi, Birgitta Tullberg, professor i ekologi och Christer Wiklund, professor i ekologi, ut med ett gemensamt uttalande där de bland annat framförde:

"Den information som skulle kunna erhållas ur det unika stamträdet över de vilda vargarnas släktskap har över huvud taget inte använts av ansvariga myndigheter."

[...] "Vargjakten illustrerar också på ett slående sätt brister i svensk naturvård. Det

karkritik mot vargjakten

råder en i det närmaste total avsaknad av långsiktighet och koppling till det vetenskapliga kunskapsläget. Senare års internationella bevarandebiologiska forskning visar på viktiga fakta som är av största vikt för en bevarad biodiversitet:

- Livskraftiga stammar av toppredatorer som till exempel varg och lejon, eller hajar och torsk i marina miljöer, bidrar till att återupprätta och bibehålla fullvärdiga ekosystem med hög biologisk mångfald.

- Genetisk variation gynnar biologisk mångfald även på art- och ekosystemnivån.

- Biologisk mångfald buffrar mot klimatförändringar.

[...] I ljuset av detta är det ytterst anmärkningsvärt att Sverige allt snabbare är på väg att förvandlas till ett land med miljöer som kännetecknas av biologisk utarmning. Vi borde i stället försöka återskapa och bibehålla fungerande ekosystem med rik genetisk mångfald [...] Den enda art som i Sverige varit föremål för en omfattande genetisk kartläggning är vargen – och i det fallet används alltså inte den information som finns på ett vettigt sätt.”

”Toppredatorer bidrar till att återupprätta och bibehålla fullvärdiga ekosystem med hög biologisk mångfald.”

DAGEN EFTER GICK ännu fler forskare, Staffan Bensch, professor i zoökologi, Lunds universitet, Mats Björklund, professor i zoökologi, Uppsala universitet, Torbjörn Ebenhard, dr i ekologi, Centrum för biologisk mångfald, SLU, Per Ericsson, forskningschef, Naturhistoriska riksmuseet, Ulf Gärdenfors, professor i naturvårdsbiologi, ArtDatabanken, SLU, Erik Svensson, professor i zoökologi, Lunds Universitet, Martin Tjernberg, expert på ryggradsdjur, ArtDatabanken, ut med ett pressmeddelande, där det bland annat stod att läsa:

”Förespråkare för licensjakten menar att den kan leda till en större acceptans för varg. Om så är fallet och jakten kan genomföras så att den inte ökar hoten mot vargstammen är det naturligtvis en god sak. [...] Så vitt vi känner till saknas forskning som stöder detta argument. [...] Ur naturvårdsbiologisk synvinkel är det dock inte försvarbart att börja licensjakt innan det främsta hotet mot vargstammen åtgärdats. Vi anser heller inte att licensjakten är försvarbar mot bak-

grund av våra internationella åtaganden och försiktighetsprincipen. Enligt EU:s art- och habitatdirektiv ska arter listade i direktivet skyddas med god säkerhetsmarginal för att de ska kunna utvecklas positivt, nå en gynnsam bevarandestatus och inte längre vara hotade. [...] Enligt ArtDatabankens bedömning har vargen mycket långt kvar till att nå en gynnsam bevarandestatus i Sverige enligt direktivets krav.

”Ur naturvårdsbiologisk synvinkel är det inte försvarbart att börja licensjakt innan det främsta hotet mot vargstammen åtgärdats.”

Vi uppmanar regeringen att skyndsamt se till att friskt blod förs in genom aktiva åtgärder så som riksdagen beslutat om. Vi uppmanar också regeringen att snarast lägga fram förslag om ett slutligt mål för den svenska vargpopulationen. Målet måste sättas så att vargen i Sverige med god säkerhetsmarginal kan fortleva i Sverige. Sverige som ett av Europas mest glesbefolkade och välmående länder måste ha råd och möjlighet att hysa en livskraftig vargstam.”

EN FORSKARGRUPP FÖRSVARAR JAKTEN

Docent Olof Liberg vid Skandulv, SLU, Grimsö forskningsstation, hade uppdraget att utforma vargjakten och försvarar denna. Han bemöter forskarkritiken i ett svar i Dagens Nyheter den 2 februari tillsammans med medarbetaren inom uppdraget, Håkan Sand, docent, Skandulv, SLU, Grimsö forskningsstation och kollegerna Henrik André, professor, Skandulv, SLU, Grimsö forskningsstation, Kjell Danell, professor, Institutet för vilt, fisk och miljö, SLU, Umeå, Göran Ericsson, professor, Institutet för vilt, fisk och miljö, SLU, Umeå, Torbjörn Fagerström, professor, senior advisor, tidigare prorektor, SLU, Uppsala, Per Lundberg, professor, Avd för teoretisk ekologi, Lunds universitet, Jens Persson, docent, Institutet för ekologi, SLU, Grimsö forskningsstation, och Camilla Sandström, fil dr, Institutet för vilt, fisk och miljö, SLU, Umeå:

”Vi är helt eniga med våra forskarkolleger i grundfrågan, att det största problemet för vår lilla inavlade vargstam är dess genetiska isolering med åtföljande genetiska utarmning. Men vi tror att man ibland måste integrera strikt bevarandebiologisk teori i

ett vidare synsätt, så att den väg som den biologiska kunskapen anvisar blir förenlig med de speciella förvaltningskrav som kontroversiella naturvårdsfrågor kan medföra. [...] Det hjälper inte om vår vargstam tillåts växa till 800 eller ens 3 000 djur om vi inte får in nya gener. Problemet är att finska ungvargar som spontant försöker ta sig hit försvinner på vägen.

[...] Vetenskapliga undersökningar har visat att motståndet mot varg i varglänen har ökat de senaste fem åren, och att en majoritet där motsätter sig en ökning av vargstammen och vill begränsa den genom jakt. För att få lokal acceptans för utsättning av inflyttade vargar föreslår därför riksdagen en kompromiss, där motprestationen består i att vargstammen temporärt ska begränsas till 210 djur. Av detta beslut följer logiskt att stammen måste regleras till detta antal genom jakt. Vi stödjer denna kompromiss. Den biologiska knäckfrågan är om nivån 210 vargar (240 inklusive de norska), om än tillfällig, är tillräcklig för att stammen ska kunna nå så kallad gynnsam bevarandestatus. Vårt svar är ja. Om bara 10 av de utlovade 20 nya vargarna korsar sig med våra inhemska inavlade vargar kommer vargstammen om fem år att vara i mycket bättre skick än vad den varit utan både jakt och nya vargar.

Vad gäller sin ekologiska roll fyller vargen den redan i nästan 50 procent av det Sverige som kan hysa varg utanför renskötselområdet. Vi tror att ekosystemen i resten av tänkbar vargland, som fått undvara varg i 150 år, kan klara sig några år till.”

ISAMBAND MED forskardebatten uppmärksammade pressen jaktintressenas inflytande i rovdjurspolitiken. Vad gäller viltforskningen i Sverige, redogör vetenskapsredaktör Karin Bojs den 31 januari i Dagens Nyheter för Svenska Jägareförbundets inverkan: ”Politikers beslut om jaktfrågor grundar sig delvis på forskning om viltfrågor. Men alla känner inte till att jägarna själva finansierar merparten av all viltforskning i Sverige. Allmänna medel står för mindre än en fjärdedel.”

Karin Bojs intervjuar Håkan Sand från Grimsö forskningsstation som fått jägarfinansiering och Linda Laikre från Stockholms universitet som aldrig fått några jägarpengar. Båda tycker att det vore bra om skattepengar stod för en större andel av den svenska viltforskningen.

Linda Laikre säger till DN: ”Det behövs en bredare vetenskaplig belysning på vad som är vettigt att göra. Vargforskningen är väldigt koncentrerad till Grimsö idag, och det vore bra om fler forskare vore inblandade”.

TEXT OCH FOTO (HÄGN): HANS RING